

Воловенко І. В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ВІДПОВІДНІСТЬ ПРАВОПИСНИХ НОРМ ФОНЕТИЧНИЙ ТА СЛОВОТВІРНИЙ СИСТЕМАМ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті йдеться про відповідність деяких правописних норм фонетичній та словотвірній системам української мови. Зазначено, що сучасне письмо уповні не відображає усієї досконалості та гармонійності української мови.

Зосереджено увагу на відтворенні або нехтуванні таких особливостей української мови, як вживання літери и на початку слова та правописну агресію літери і. Вказано на те, що звук [и] на початку слова відповідає наддніпрянській вимові, що зафіксовано в Словнику української мови Б. Грінченка, «Орфоепічному словнику» 1984 р. (укладач М. Погрібний), «Сучасній українській літературній мові» за редакцією М. Плющ тощо.

Обґрунтовано, що невластивою для фонетичної системи української мови є й передача буквосполучення аи через ау. Також опрацьовано правописні пам'ятки («Український правопис» 1921р., «Український правопис» 1928 р., «Орфоепічний словник» 1964 р. (укладач М. Погрібний), «Орфоепічний словник української мови: У 2 т.» (укладачі М. Пещак та ін.)), у яких вказано на особливості перередачі в українській мові буквосполучення аи.

Закцентовано увагу й на тому, що запозичені слова, які не змінюються і становлять окрему морфологічну групу невідмінюваних іменників, перебувають на периферії граматичної системи української мови та не відповідають її морфологічній системі, зокрема й ті слова, які в розмовному мовленні відмінюють.

Йдеться у дослідженні і про збереження наявної у вихідних основах фонемі [й], яку передають йотованою голосною літерою у словах на кшталт матеріяльний, соціяльний тощо. Оскільки таке написання усуває непритаманний українській мові збіг голосних.

Також у статті зазначено, що протягом тривалого часу в українській мові існувала традиція орієнтуватися на російський спосіб передавання звука [h] з германських мов, тобто через звук [x], а як наслідок – нехтування фонетичними особливостями української мови, зокрема звуком [ɣ]. Проаналізовано правописні пам'ятки («Граматики славенских правильное Сунтама» Мелетія Смотрицького, правопис Олексія Павловського «Грамматика Малороссійскаго нарѣчія», правопис «Руска Грамматика» Степана Смалья-Стоцького та Федора Гартнера тощо), у яких йдеться про розмежування в українській мові звуків [ɣ] та [ɣ] та передавання іншомовних звуків [h] та [g].

Ключові слова: фонетична система української мови, морфологічна система української мови, правописні норми, правописи, зміни на фонемному та морфологічному рівнях

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні правописні норми тяжіють до відродження самобутності мови. Незважаючи на те що, як правило, правописні норми виписуються історично, відбиваючи давні традиції або нові тенденції в передачі звуків, слів і форм, що виявляються в кожній писемній мові на різних етапах її розвитку, сучасне українське письмо не відображає усієї досконалості та гармонійності української мови. Це пов'язано з тим, що процес унормування правил фонетики, орфографії, пунктуації тощо тривав у складних для України історичних умовах та був стихійним, що спровоковано тривалою бездержавністю українського народу. Саме тому в дослідженні зацентруємо увагу на від-

повідності деяких правописних норм фонетичній та словотвірній системам української мови, зокрема таких, як вживання и на початку слова, особливостях відтворення в українській мові буквосполучення аи, статусу невідмінюваних запозичень, збереження наявної у вихідних основах фонемі [й], яку передають йотованою голосною літерою у словах на кшталт матеріяльний, соціальний, передавання іншомовних звуків [h] та [g].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання унормування правописних правил сучасної української літературної мови і кореляція їх з фонетичною та словотвірною системами української мови неодноразово були об'єктом наукових досліджень. В історії мовознавчих

студій особливо помітними є праці І. Вихованця, К. Городенської, Ю. Шевельова, В. Фурси та ін.

Постановка завдання. Дослідити особливості фонетичної та словотвірних систем української мови та вказати на відповідність правописних норм фонетичній та словотвірній системам української мови в таких аспектах: уживання і на початку слова, особливостях відтворення в українській мові буквосполучення *ау*, статусу невідмінюваних запозичень, збереження наявної у вихідних основах фонем *[й]*, яку передають йотованою голосною літерою *у* словах на кшталт матеріальний, соціальний, передавання іншомовних звуків *[h]* та *[g]*.

Виклад основного матеріалу. Правописні норми мають відбивати давні традиції або нові тенденції в передачі звуків, слів і форм, але в сучасній українській літературній мові є норми, які не відображають особливостей української мови. Розглянемо деякі з них.

И на початку слова. І. Вихованець зазначав, що поступове відсування фонем *[и]* на периферійніше, ніж їй належало б, місце у фонологічній підсистемі – найпоказовіший приклад утручання правопису в систему сучасної української мови. Правописна агресія літери *и* стала причиною усунення фонем *[и]* на початку українського слова [1, с. 177]. Хоча варто зазначити, що вимова *[и]* на початку слова відповідає наддніпрянській вимові. Борис Грінченко у грінченківці зафіксував значну групу загальних назв із початковою літерою *и*. Словник української мови Б. Грінченка вміщує такі слова з початковою літерою *и*: *ива, ивилга, idol, Игиатта, ижиця, илец, инакише, инакодумець, инбирець, инде, индик, индута, Индюр, инжир, иній, инколи, иноді, иниий, иноземний, иноземщина, инопланетянин, инородец, инишомовний, ирджок/ирчок, иржа, Исиах, искра, искорник, икроватий, переинакишити, икати, илкий, инакий, индик, ич*. Цю фонетичну особливість української мови лише частково відновлено в «Українському правописі» 2019 р.

На безпідставність усунення початкової фонем *[и]* у низці українських слів чітко вказує Ю. Шевельов: «Найдрастичніший приклад втручання орфографії в систему мови є заміна середньоукраїнської шестичленної системи голосних на п'ятичленну і відсування *[и]* на позицію екстрафонемного (комбінаторного) варіанту *[і]*. Така зміна статусу *[и]*, якщо вона стане загальноприйнята, групує українську мову разом з російською, білоруською, польською... Фонологічний контраст голосних (*[і]* проти *[и]*) переноситься на попе-

редній приголосний («твердий» проти «м'якого»), а на початку слова елімінується. Тим самим фонологічна роль палаталізації приголосних різко посилюється» [16, с. 73].

В «Орфоепічному словнику» 1984 р. (укладач М. Погрібний) рекомендовано вимовляти слово *інший* як *[іинший]*, а також у «Сучасній українській літературній мові» за редакцією М. Плющ слушно зазначено: «...в межах літературної норми на місці початкового *[і]* може вживатися *[і]*, *[и]*, *[иі]*. Однак під впливом орфографії дедалі більше закріплюється вимова звичайного початкового *[і]*» [11, с. 88].

Отже, усунення фонем *[и]* на початку слова шляхом зміни норм правопису веде до зміни її фонемного статусу, а отже, до руйнування своєрідності української мови і зближення української системи голосних фонем з російською.

На думку І. Фаріон, попри неминучі зміни фонетика – найсталіший і найконсервативніший складник мовної системи. Це та звукова нитка, що сягає найдавнішої історії та нанизує на себе всю мовну систему, творячи з неї неповторність. Це та основа, яка вможливує відбудувати етимологію (походження) слова. У членороздільному звукові проявляє себе його мислетвірна сутність, а в нечленороздільному – почуттєва [7].

Невластивою для фонетичної системи української мови є й передача **буквосполучення *ау*** через *ау*. У правописі 2019 р. зазначено наступне: «Буквосполучення *ау*, *оу* на позначення звукосполучень *[ау]* *[оу]* передаємо через *ау*, *оу*: *аутсайдер, гауптвахта, маузер; Каунас; Клáус, Кра́узе, Па́уль, Фа́уст*. У словах, що походять із давньогрецької й латинської мов, буквосполучення *ау* звичайно передається через *ав*: *автентичний, автобіографія, автомобіль, áвтор, авторитет, автохтón, лáвра, Аврора, Мавританія, Павло*. У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення *ау* шляхом транслітерації як *ау*, допускаються орфографічні варіанти: *аудіє́нція і авдіє́нція, аудито́рія і авдито́рія, лауреа́т і лавреа́т, па́уза і па́вза, фа́уна і фа́вна*» [14].

І. Фаріон називає невластиву тенденцію нарощування слів зі збігом голосних фонетичною асиміляцією з російською мовою, яка зумовлена псевдонауковим спадком – правописом 1933 р. Та зазначає, що підставою для такої асиміляції є опосередковане (через російську мову) запозичення іншомовних слів [7].

Зазначимо, що у російській мові, на відміну від української, кінцевий звук *[в]* та в позиції перед

приголосним оглушується до [ф], наприклад, кро[ф], Са[ф]ка, а в запозичених словах, зважаючи на відсутність законів милозвучності у російській мові, відзначаємо повну нелогічність у переданні дифтонга **ау**: автомобіль (грец. *autos* – «сам»), але аудиторія (лат. *audio* – «слухаю, чую»).

Відтак цю непослідовність та алогічність перенесено до української мови: *лавр, але лауреат; фавн, але фауна; автор, але аутизм*. Звідси штучна суперечність між написанням та вимовою. Ту саму непослідовність, а радше копіюваність із російської мови перенесено на передання власних назв (імен, прізвищ, топонімів): *Фауст замість Фавст, хоч Фавн (мітичний бог?), Аврора, Австрія* тощо [10, с. 73].

Хоча ще в «Українському правописі» 1921р., який отримав статус першого українського академічного правопису, у рубриці «Правопис чужих слів в українській мові» зазначено наступне: «Чужий дифтонг ау передаємо через ав: *автор, Август, Австрія*. Тільки перед голосними передаємо той дифтонг через ау, а не ав: *Ауе, Шопенгауер*» [8].

Ця норма діяла й у правописі 1928 року. Її ж зберігає і «Орфоепічний словник» 1964 р. (укладач М. Погрібний), і «Орфоепічний словник української мови: У 2 т.» (укладачі М. Пешак та ін.), а була змінена ця норма у русифікованому правописі 1933 року.

Окрім цього, в українській мові фонема [в] у відповідних фонетичних позиціях (на початку слова перед приголосним, у позиції після голосного наприкінці слова та перед приголосним у середині слова, наприклад: [ў]зя[ў], пра[ў]да, реалізується як [ў] нескладовий.

Варто зазначити, що вимова звука [ў] відповідає звуку [u]. При вимові цих звуків язик і губи так змінюють своє положення: язик рухається в ротовій порожнині назад і вгору. Губи в початковий момент помітно округлені і, у міру руху язика, округлюються ще сильніше.

Також передача буквосполучення ау через ав є характерною для фонетичної системи української мови, оскільки дозволяє уникнути невластивого для неї зіяння.

Таким, що спотворює морфологічну систему української мови є **функціонування запозичень, які не змінюються**, і становлять окрему морфологічну групу невідмінюваних іменників та перебувають на периферії граматичної системи української мови, зокрема й ті слова, які в розмовному мовленні відмінюють, а саме: *авто – авта, на авті; кіно – у кіні, кіном* тощо.

Олександр Пономарів зазначав наступне: «Чому у нас відмінюється тільки пальто, яке Павло Григорович Тичина, коли був міністром освіти і підписував правопис 1946 року, він єдине це слово відстояв, що його потрібно відмінювати. А потім ще пізніше колись додали ситро. Всі ці іменники на -о повинні відмінюватися. У нас вони всі колись відмінювалися як і у всіх слов'янських мовах, крім російської. *Я вийшов з кіно* – це все одно, що *я виглянув з вікна*». <https://uainfo.org/blognews/1558619280-iz-feminitivami-ale-bez-kina-ta-lavreata-shcho-zminyue-nova.html>

І.Р. Вихованець вважає, що відмінювання таких іменників має бути узаконено. У статті «Динамічні процеси в українському іменниковому відмінюванні» він зазначає: «Штучне затримування й незакріплення того, що відшліфоване в народній мові, а отже, прогресивних динамічних процесів, видається консервативним» [2, с. 37].

Така думка узгоджується з тим, що невідмінювані іменники української мови можуть виконувати всі первинні семантико-синтаксичні та формально-синтаксичні функції відмінків, які притаманні іншим іменниковим лексемам: називний – суб'єкт (граматичний підмет); родовий – поєднання суб'єктної та об'єктної семантики (приіменниковий другорядний член речення); давальний – адресат (придієслівний другорядний член речення); знахідний – об'єкт (придієслівний сильнокерований другорядний член речення); орудний – інструментальна функція (придієслівний другорядний член речення); місцевий – локатив (функція детермінанта); кличний – функція адресата – потенційного суб'єкта дії або суб'єкта стану. Особливістю відмінкових категорійних значень невідмінюваних іменників є їхня формальна нереалізованість. Семантика відповідних відмінків у цих іменниках виражена за допомогою синтагматичних засобів (флексій атрибутивних елементів, дієслівних предикатів) [15, с. 174].

Також у правописі 1928 р. зазначено наступне: «Відмінюються чужі іменники так, як відповідні українські. Зокрема відмінюються як ніякого роду іменники слова: *авто, кіно, бюро, депо, мотто, манто, піаніно, трюмо*» [13]. Наразі в публіцистичному та розмовному мовленні спостерігаємо тенденцію до ігнорування норми правопису 2019 р. («Деякі іменники іншомовного походження не відмінюємо, а саме: *кіно, радіо*....., за традицією відмінюємо *вино, пальто, ситро*»), суть якої полягає в прагненні повністю підпорядкувати законам відмінювання всі іменники, зокрема й іншомовного походження.

Спотворенням фонемної структури морфем у низці запозичених слів, оформлених засобами української мови, є **знищення йотації голосних а, у, о** (замість іа, ю, йо).

Це простежуємо в неоднаковому написанні спільнокоренових слів. У словах *артерія, імперія, колонія, матерія тощо* після літери і стоять йотовані голосні літери, які мали б зберігатися у похідних словах, але натомість бачимо, що у похідних словах сполука –іа– змінюється на –іа–, фонема й безпідставно усикається в цих словах, і тому слова набувають штучного, неприродного, для української мови звучання: *матеріал, матеріальний, матеріалізм, матеріалістичний, колоніальний, колоніалізм тощо*.

Окрім того, неприродним є й початкове іу замість ю на кшталт *іудаїзм замість юдаїзм*. Початкове іо замість йо у подібних словах (Йорданія замість Йорданія) спостерігаємо у слов'янських мовах, крім церковнослов'янської, яка стала основою для творення російської мови. Отже, такі слова утворено асимільовано до російської мови.

Потрібно зберегти в таких словах наявну у вихідних основах фонему й, яку передають йотованою голосною літерою. Оскільки таке написання усуває непритаманний для української мови збіг голосних. Таке написання можемо спостерігати у низці питомих українських слів на кшталт *діяльність, моя* тощо, а також у власних назвах таких, як *Андріян, Іліян, Купріян, Ліліяна, Маркіян, Себастьян* та у низці незасимільованих запозичених слів, наприклад: *василіяни, варіят, маніяк, макіяж, парафіяни тощо*.

Знаково, що мова, пручаючись фонетичній асиміляції, творила варіанти подібних слів то через апостроф, то через знак м'якшення: Валер'ян (Валеріан), Март'ян (Мартиніан) і паралельні форми: Юліян і Юліан [7].

Я. Гримм зазначав наступне: «Усі мови, доки вони в здоровому стані, мають природний стимул усувати від себе чуже, а коли воно вже вдерлося, витискати його знову або принаймні згладжувати місцевими елементами. Нема народу, здатного до розвитку всіх можливих звуків, і всяка мова уникає тих, які їй невластиві або супротивні. Що справедливо про звуки, то ще більше стосується слів» [4, с. 120].

Хоч українська літературна мова належить до мов консонантного типу (значна кількісна перевага приголосних над голосними: 32 : 6 – 84,2% : 15,8%), але її своєрідність полягає у функційному співвідношенні цих голосних та приголосних. На кожних 100 голосних у нас припадає 130–140 приголосних [5, с. 26].

Така послідовність поєднання звуків гарантує милозвучність (тобто фонічність) української мови. Звукосполуки на кшталт –іаа– цілком суперечать цій вокально-консонантній гармонії.

Але все ж таки в українській мові трапляються збіги двох голосних на стикові морфем, наприклад: на межі префікса і кореня: *про/експериментувати*, префікса і префікса: *ви/о/крем/и/ти*; двох основ: *високо/авторитетний* тощо. Що ж стосується збігу власне у морфемах – то українська мова не допускає небажаного розхитування її фонічності.

Уникнення збігу голосних власне у морфемах в українській мові прослідковується не лише при збереженні йотації. Варто згадати й про те, що з метою уникнення зияння усередині слова, українська мова розвинула епетентичні звуки [w] і [j] та [ɣ]: *Ганна, Йосип, павук*. Натомість у російській мові ці слова звучать так: *Анна, Іосиф, паук*. Отже, в українській мові зияння усувають шляхом збереження йотації, стягнення голосних та розвитку епетентичних (інтервокальних) приголосних: *Іоань > Іван*.

Не відображає усієї гармонійності та самобутності та спотворює фонетичні особливості української мови передача на сучасному етапі іншомовних звуків [h] та [g].

Довгий час в українській мові існувала традиція орієнтуватися на російський спосіб передавання звука [h] з германських мов, тобто через звук [x], нехтування фонетичними особливостями української мови призвело до *різнонаписання на зразок гостинг і хостинг, гакер і хакер, Гіларі і Хіларі* тощо [3].

Не вирішено це питання і в «Українському правописі» 2019 року. «Звук [h] переважно передаємо буквою г: *гандбóл, герба́рій, гі́нді, гіпо́теза, горизо́нт, го́спіс, го́спіталь, гу́мус; Га́рвард, Гельсі́нкі, Гінду́ста́н, Ганніба́л, Ге́йне, Гора́цій, Люфтва́нза*. За традицією в окремих словах, запозичених з європейських та деяких східних мов, [h] і фонетично близькі до нього звуки передаємо буквою х: *хо́бі, хокéй, хол, хо́лдинг, брахма́н, джиха́д, моджаха́д, хану́м, харакі́рі, хіджа́б, шахі́д, Алла́х, Ахма́д, Муха́ммед, Сухра́б, Хакі́м, Хаммура́ні* і т. ін. [14].

Хоча про розмежування цих звуків зазначено ще у першому правописі України «Грамматики славенския правильное Сунтагма» Мелетія Смотрицького, яка вийшла у світ 1619 р. (перший у славистиці повний курс церковнослов'янської мови в її українській редакції (Київський ізвод), де слов'янсько-українську писемність частково

пристосовано до української фонетики). Поряд з правилами, які стосуються питомих слів, у цій Граматиці описано правила вимови і написання «чужих» слів, зокрема йдеться про уведення в українську графіку нової літери на позначення дзвінкого проривного задньоязикового приголосного – г, тим самим започатковано розмежування значення букв г і ґ та звуків, які вони передають.

Зберігається така тенденція і у правописі Олексія Павловського «Грамматика Малороссійскаго нарѣчія», де зазначено наступне: «есть много словъ, въ которыхъ г произносится такъ, какъ латинское g, наприм. *гуля, гныпець, грѡна, гудзь, гвалтъ*», которыя, для отличія отъ первыхъ, я буду писать двумя буквами кг, *кгуля, кгрѡна, кгвалтъ*» [9].

Чітко розмежовують ці літери у желяхівці, правописі «Руска Граматика» Степана Смаль-Стоцького та Федора Гартнера, яка вийшла 1893 року у Львові; «Руській правописі із словарцем», виданій у Галичині 1904 року; «Українському правописі» 1928 р тощо.

Це змінено в «Українському правописі» 1933 р., де зазначено: «h і g передаються літерою г, а в окремих словах англійського походження h передається літерою х: *хобі, хокей, хол, Хемінґуей*» [12]. Така позиція зберігалася і у правописах 1946 р., 2007 р. тощо. І лише з відновленням української державности літеру г було відновлено в українській абетці, хоча варто зазначити, що слова зі звуком [г] (ґава, ґрати, ґвалтувати, ґедзь) завжди зберігали відмінну вимову від слів зі звуком [г].

Отже, незважаючи на те, що українська мова, подібно до германських, романських та інших мов, має окремі фонemi [г] і [ґ], у правописах 1933 р., 1946 р., 2007 р. цим знехтувано.

Роксоляна Петрівна Зорівчак пропонує англійський звук [h] транслітерувати в усіх випадках українською буквою г і відкинути традицію передавання його літерою х, бо фонетичне значення літери х не відповідає англійському [h]. Наш звук [x] – це задньоязиковий, а англійський звук [h], як і український [г], – гортанний звук. Англійський звук відрізняється тим, що він в основному глухий, і лише в деяких позиціях (між голосними) набирає дзвінкості, наприклад: *a head*, тобто його алофон зовсім близький до українського [г]. Крім того, англійський [h] і український [x] відрізняються ще й тим, що [h] «майже безшумний звук, це ніби тільки видих, а наш [x] супроводжується значним шумом і тому не може представляти англійського [h]» [6, с. 146].

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз мовного матеріалу дозволив дійти висновку про те, що сучасні правописні норми української літературної мови не відповідають уповні фонетичній та морфологічній системам української мови. Зокрема, варто звернути увагу та відновити такі особливості, як вживання и на початку слова, передавання буквсполучення *ai* через *ав*, відмінювання запозичень, збереження наявної у вихідних основах фонemi [й], яку передають йотованою голосною літерою, передавання іншомовних звуків [h] та [g] відповідно через [г] і [ґ].

Список літератури:

1. Вихованець І.В. Визначальний принцип українського правопису. *Український правопис: так і ні*. Довіра. 1997 р. С. 181.
2. Вихованець І.Р. Динамічні процеси в українському іменниковому відмінюванні. *Українська мова*. 2003. № 3-4. С. 33–37.
3. Воловенко І.В. Особливості унормування запозичень у сучасній українській літературній мові. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 10. «Проблеми граматики і лексикології української мови»*. Київ, 2015. Вип. 12. С. 24–28.
4. Гримм Я., Звегинцев В. О происхождении языка. *История языкознания XIX – XX веков в очерках и извлечениях*. Москва, 1960. Ч. 1. С. 59–61.
5. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., З.Терлак. Словник-довідник з культури української мови. Київ : Знання, 2006. 367 с.
6. Зорівчак Р.П., Медвідь О.С., Теплий І.М., Бреславська О.С. Правопис слів іншомовного походження. *Український правопис: так і ні: Обговорення нової редакції «Українського правопису»*. Київ, 1997. С. 138–142.
7. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. 331 с.
8. Найголовніші правила українського правопису / Укр. акад. наук. Рівне : Вид. Волин. кооператив. вид-ва, 1921 р. 19 с.
9. Павловский А.П. Грамматика малороссийского наречия. Санкт-Петербург. 1818.
10. Ситник А. Сліди кирзаків і лаптів на мапі України. *Урок української*. 2002. № 4. С. 5–8.

11. Сучасна українська літературна мова : підруч. для студентів вузів, які вивч. дисципліну «Сучас. укр. літ. мова» / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; за заг. ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 1994. 413 с.
12. Український правопис / Нар. комісаріат освіти УСРР; передм. А. Хвиля. Харків: Радянська школа, 1933. 94 с.
13. Український правопис / Нар. комісаріат освіти УСРР. Вид. 1-ше. Київ: Державне видавництво України, 1929. 103 с.
14. Український правопис / Нац. акад. наук України / ред. Є. І. Мазніченко, В.Є.Македон, С. В. Шарабана. Київ : Наукова думка, 2019. 390 [1] с.
15. Фурса В. М. Особливості морфологічного освоєння іншомовних невідмінюваних іменників у сучасній українській мові. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 «Проблеми граматики і лексикології української мови»*. Київ, 2009. Вип. 5. С. 172–175.
16. Шевельов Ю. Про критерії в питаннях офіційного українського правопису. *Український правопис: так і ні*. Київ, 1997. С. 68–76.

Volovenko I. V. COMPLIANCE OF SPELLING STANDARDS WITH THE PHONETIC AND WORD-FORMING SYSTEMS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

In the article said about conformity of some orthographic norms to the phonetic and word-forming systems of the Ukrainian language. It is noted, that modern writing does not fully reflect all perfection and harmony of Ukrainian language.

Attention is concentrate on reproduction or neglect of Ukrainian language features, as the using of the letter [u] at the beginning of the word and spelling aggression of the letter i. It is pointed on that the sound [u] on the beginning of the word responds to the transdnieper pronunciation, which registered in Ukrainian Language Dictionary of B.Grinenko (complier M.Pogribny), “Modern Ukrainian Literally Language” on the redaction of M.Pliushch.

It is substantiated that the transmission of the letter combination au trough ay does not typical for Ukrainian language. Also spelling attractions have being analysed (“Ukrainian Spelling” 1921 year, “Ukrainian Spelling” 1928 year, “Orphoepeic Dictionary” 1964 year, “Orphoepeic Dictionary of the Ukrainian Language: In 2 volumes” (compliers M.Peshchak et al.)), in which the moving features of letter combination au in Ukrainian language pointed.

Also, attention is focused on the fact that words, which do not change and constitute a separate morphological group of indeclinable nouns, that are located on the periphery of grammatical system of Ukrainian language and do not corresponds it morphological system, also those words that are cased in conversational speech.

Also, in the investigation is said about saving of the present in original bases sound [y], that is transmitted with an iotaed vowel in words such as: матеріальний, соціальний etc. Because this spelling eliminates the coincidence of vowels, which is not characteristic of the Ukrainian language.

Also, in the article is said, that throw the long time in Ukrainian language exist the tradition of focusing on the russian way of transmitting the sound [h] from Germanic languages, namely through the sound [x], and as a result – neglecting the phonetic features of the Ukrainian language, in the sound [r]. The orthographical monuments (“Grammatiki Slavienskiа pravlioie Syntagma” by Meletii Smotrytskyi, the spelling of Oleksiy Pavlovsky “Grammar of the Little Russian dialect”, spelling “Russian Grammar” by Stepan Smal-Stotskyi and Fedor Gartner etc.), in which said about demarcation of sounds [z] and [r] in the Ukrainian language and transmission of foreign sounds [h] and [g].

Key words: *phonetic system of Ukrainian language, morphological system of Ukrainian language, spelling rules, spelling, changes on the phonemic and morphological levels.*